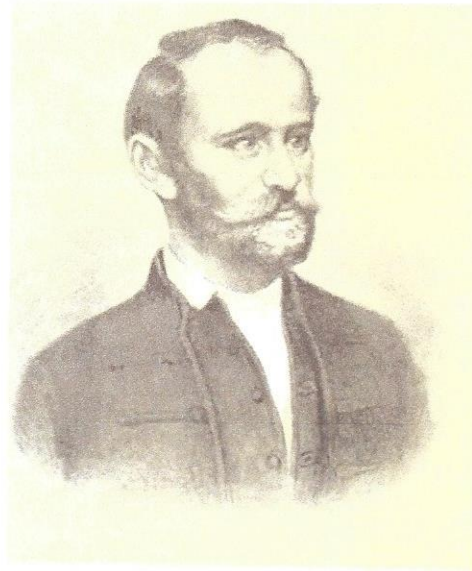
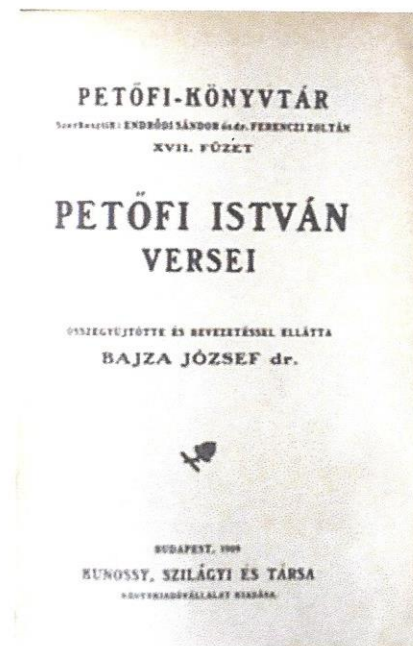

Javaslat
„Petőfi István Csákón írt verseinek és levelezésének”
a kondorosi települési értéktárba történő felvételéhez

PETŐFI ISTVÁN.

Készítette:

J. Klucsik Árpád
Klucsik Árpád

Kondoros, 2022. november 28.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Klucsik Árpád tanár

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Klucsik Árpád

Levelezési cím: 5553 Kondoros, Deák Ferenc utca 16/1.

Telefonszám: 06/30/485-6982

E-mail cím: klucsika71@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

Petőfi István Csákón írt versei és levelezése

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

kulturális örökség

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Petőfi István versei – összegyűjtötte Dr. Bajza József – szerkesztette Endrődi István és Dr. Ferenczy Zoltán – Kunossy, Szilágyi és Társa Könyvkiadó Vállalat, Budapest 1909

Petőfi István csákói levelezése – in Irányi István: Petőfi István - A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980

Irányi István: Petőfi Zoltán életpályája, különös tekintettel Békés megyei, szarvasi éveire – Szarvasi Füzetek – Szarvas, 1964

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

települési

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Petőfi István Csákón írt versei és levelezése

Petőfi István 1825. augusztus 18-án született Szabadszálláson. Iskoláit Szabadszálláson, Pesten és Aszódon végezte. Még gimnazista korában bátyja, Sándor biztatására kezdett verseket írni. (1.)

Az 1838-ban tönkrement szülei támogatása miatt kénytelen volt tanulmányait félbehagyni. Ezután Kunszentmiklóson, majd Várpalotán mészároslegényként dolgozott. (2.)

A szabadságharc kitörésekor Veszprémbe vonult be katonának. A Délvidéken harcolt a rácok ellen, ott volt Buda ostrománál, majd a világosi fegyverletételnél is. Rátermettségével, bátorságával a századosi rangot érdemelte ki. (3.)

A szabadságharcban való részvételéért büntetésként a császári hadseregbe sorozták be. 1849-től 1851-ig a Tirol tartománybeli Mötzben, majd Schleswig - Holsteinben tartózkodott. Ezután szervezkedés vádjá miatt 1853 és 1856 között a theresianstadti fogházban, majd Prágában raboskodott. Szabadulása után utószolgálatos volt a 8. gyalogezredben. (4.)

1857 szeptemberében Gaylhoffer János dánosi birtokára került nevelőnek. Itt szerelmes lett a birtokos lányába, Antóniába. Ám biztos állás és jövedelem hiányában hiába epekedett. (5.)

Szendrey Ignác révén 1858-ban végül a kondorosi Nagymajorban, Geist Gyula birtokán kapott állást. Ispánként, gazdatisztként, majd jószágigazgatóként dolgozott. A csákói birtokot mintagazdasággá fejlesztette. A Geist-féle juhokat külföldön is elismerték. Jó munkájáért minden Geist birtokos sokra becsülte. Sokat vadászott együtt a környező uradalmak nagybirtokosaival. Részt vett a Békés vármegyei Gazdaegylet és a Békés megyei Honvédegylet munkájában is. (6.)

A Geist-birtokon inkább mezőgazdasági munkájára koncentrált, ezért itt már kevesebb verset írt, mint korábban. Petőfi István első versét 1866. szeptember 12-én írta Csákón, Gyulai Pálné halálára címmel. (7.) Két nappal korábban, 1866. szeptember 10-én Gyulai Pálné Szendrey Marika meghalt Szendrey Ignác rózsahegyvi villájában. Szeptember 12-én temették el. Petőfi István megható költeményt írt a gyászesetről Szendrey Júliának. Petőfi Istvánnak is nagy fájdalmat okozott a gyász, hiszen az 1850-es évek elején titokban szerelmes volt a szép, fiatalasszonyba. Nem is mulasztotta el, hogy egy fájdalmas költeményben meg ne emlékezzen egykori szerelméről. (8.)

A Geist-család nagyon megbecsülte derék intézőjét. Családtagnak tekintették. Az öreg Geist Gáspárnak bizalmas barátja volt s ennek halála után (1872) gyermekeinek gyámja. Mikor pedig Petőfi István meghalt, Geisték a maguk nevében adtak ki róla gyászjelentést. Jellemző a nagy szeretetre, mellyel iránta az egész család volt, hogy mikor Geist leánya Szeniczey Ödön országgyűlési képviselőhöz ment férjhez, a fiatal asszonyka nem akart addig nászútjára elutazni, míg a valahol a gazdaságban éppen elfoglalt Pista bácsitól el nem búcsúzott. (9.) Nemsokára versben köszöntötte Szeniczey Ödön és Geist Ilona egyik fiúgyermekének születését, melynek címe A képzelet villámsebes szárnyán. Ebben a költeményben azt kívánta, hogy a fiúcska örökölje anyja szelíd szívét és apja békés lelkét felnőtt korában. (10.)

Petőfi István legjobb barátja a Geist-birtokon egy szomszédos, gyomai földesúr, Wittmann Ignác volt. A Csákón 1858 és 1890 között született versei közül jónéhányat hozzá írt. A Wittmann Ignác barátomhoz című költeményében (11.) barátjának a pusztai tájjal való idillikus kapcsolatát domborítja ki kissé satirikus hangon. (12.)

Wittmannhoz szól közvetve két másik költeménye is. A Kedves húgaimhoz (13.) című Wittmann lányaihoz intézte (14.). A Barátom neje sírjánál (15.) című Wittmann Ignác felesége emlékének szánta. (16.)

Végül ismét barátjának írt Csákón 1875. február 12-én kelt Tengerentúli barátomhoz (17.) című, talán legutoljára írt költeményében (18.).

1858. december 29-től Szendrey Júlia kérésére elvállalta a Petőfi Zoltán feletti gyámságot. (19.) A szarvasi gimnáziumot kerülő, a gazdasági élet iránt nem érdeklődő, vándorszínésznek álló, adósságokat hátrahagyó bohém ifjú pártfogása adta terhet végül annak 1870-ben, tüdőbaj miatt bekövetkezett korai halála vette le Petőfi István válláról. (20.)

Petőfi tiszttartói kinevezését kézhez kapva végre 1863-ban feleségül vehette Antóniát. A Csákóra érkező ifjú feleség azonban hamarosan rájött, hogy férje kapcsolatot tart fenn gazdaasszonyával, Schneider Erzsébettel. Gaylhooffer Antónia ekkor örökre elhagyta Petőfi Istvánt, bár soha nem vált el tőle. 1864 februárjában, nyolcheti házasság után hagyta el Istvánt Antónia végleg. (21.)

1864-től Petőfi az egész Geist - birtok jószágigazgatója lett. Szendrey Júlia és Petőfi Zoltán halála után Petőfi – ügyekben ő képviselte a családot. Ápolta bátyja, Petőfi Sándor emlékét. Gondoskodott arról, hogy irodalmi és értéktárgyai a Nemzeti Múzeumba kerülhessenek megőrzésre. Baráti viszonyban volt Jókai Mórral és Gyulai Pállal. Tagja lett a Petőfi Társaságnak. Bajza József később verseit is kiadta. Az idős Geist elhunytá után 1873-tól ő lett gyermekeinek gyámja. (22.)

Petőfi István jó gazda volt, levelezéseit, számadásait pontosan vezette. Nagyszerű üzletember is volt. A gabonát hol drágábban, hol olcsóbban adta el, a lehetőségeket figyelembe véve. De ha valamelyik üzleti partnere nem fizetett időben, akkor mindig talált jogi alapot a kereskedelmi szerződés felbontására. Így 1876. augusztus 22-én Csákóról Mekis nevű titkárhoz küldött levele a kenderesi ügyfelekkel való sikeres üzletkötésről tanúskodik. István ekkor már Kondoros község hivatalos pénztárnoka volt. (23.)

Előfordult, hogy határozott fellépést egyik-másik üzletember visszautasította. Ilyenkor se kellett félni. Következtesen kitartott üzleti elvei mellett. El is adta a csákói és kondorosi bűzát az üzleti feltételeknek megfelelően, s az illem se sérült. Ezt mutatja Biener és Block titkárok levelére írott visszautasító, de udvarias hangú válasza. (24.)

Azt, hogy Petőfi István már 1858 őszén, Csákón élt, nemcsak Böhm Jánosnéhoz (1858. szeptember 13.) és Gaylhooffer Antóniához (1858. szeptember 25.) írt levelei igazolják, hanem Hellebranth János szarvasi jegyzőhöz 1858. november 17-én Csákóról keltezett levele is. (25.)

Petőfi alig foglalta el állását, sűrűn küldözgette a leveleket Antónia legidősebb bátyjának, akit feleségével együtt beavatott szívének titkába, s számít pártfogásukra, hogy útját a szülőknél egyengetni fogja. István jellemzője volt a pártfogó keresése, mert nem volt szerencséje a szerelemben és a búskomorság is jellemezte. (26.)

A Dánosra küldött levelek mindig Antóniához szóltak, időnként azonban Böhméknek, barátaihoz is írt egy-egy tájékoztató levelet, amely mellett legtöbbször ott voltak az Antóniához címzett szerelmi vallomások. Dánosról való távozása napját véve figyelembe, körülbelül október közepén írhatta azt a levelet Böhméknek, amelyben humoros hangokat is próbál megpengetni, de kevés sikerrel. (27.)

Egyik levelében közölte barátjával, hogy két hónapja kizavarta sorsa abból az édenből, ahol mindannyian együtt éltek. Lelkét nagyon meggyötörte, hogy Antónia felől sem hallott semmit. Mentorát részvégtlenséggel vádolta. Kérte barátját, hogy időnként írja meg a körülményeket, mivel a leánynak a szülei megtiltották az írást. Közölte, hogy ezer dolga van a gazdaságban. Jó egészséget és hasonló munkalehetőséget kíván neki. (28.)

Csákóról keltezve Istvánnak három Antóniához írt szerelmes levelét ismerjük ebből az időből, de a szájhagyomány szerint többet is írt választottjához. Ezek a levelek, ha kissé túlfűtöttek és érzelműek is, típuspéldányai lehetnek az egyoldalú szerelmi vágyakozás kifejezésének. Azért egyoldalú, mert Antónia soha nem válaszolt a levelekre, szüleitől való

félelméből. István Csákóra érkezése után azonnal írhatott Antóniának, mert szeptember 25-én keltezett sorai már folyamatos csákói levelezésről tanúskodnak. (29.)

István levelei nem mindig jutottak el Antónia kezébe. Időnként azonban egy-két levélnek el kellett jutnia. De hogy mindegyik nem került a kezébe, ezt az évfordulóra írt levél borítékja is sejteti az olvasóval: „Könyörgök – e levélkét Antónia kisasszonynak – elolvashatni, megengedni.” Így szól a címzés. E levél bizonyára nem Böhmek útján került Gaylhofferékhez, esetleg először éppen a szülők vették kezükbe. Ilyen alázatos címzés alapján sem valószínű, hogy biztosították a szülők a sorok „elolvashatását”. „A hű szeretőd, Petőfi István” befejező sorok pedig még elzárkózottabbá tették őket. (30.)

Petőfi István a csákói pusztaságban anyagilag is hamarosan megerősödött, s később sem felejtkezett el Antóniáról. A hozzá írott leveleket sem szüntette meg, sőt még szenvedélyesebben folytatta levelezését. 1859. április 18-án, Csákón kelt levelének ismét hosszú lírai bevezetőt szentelt. E bevezető sorok a levélnek csaknem egyharmad részét kiteszik, s azt a gondolatot ismétlik, hogy Antónia gondol-e rá. Azután Antónia szüleiéről elmélkedett, akiknek „kezükben a hatalom”, hogy őt „nyomorulttá” tegyék. Nem volt tehát boldog. Ezt árulják el 1859. november 10-i levelének sorai is. (31.)

Szendrey Ignác révén Petőfi állást szerzett magának, szerette is munkakörét, jövője biztosítását is látta benne, de a kevés kilátással kecsegtető szerelem egy év után már csökkentette életkedvét: „Annyi törődés, fájdalom, gondért nincs egy pillanat sem, mely kárpótlást nyújtana” – említi levelében. Majd sóvárogva mondja: „Csak havonként egyszer láthatnának, egyszer ölelhetnék... ezerszer megváltozott volna már életem, ha Tégedet nem szeretnék.” Ezek ellenére jutott ereje arra is, hogy lelkesítse, kitartást öntsön kedvesébe, és így biztatta: „Év végével én is megszabadulok, szétszakad az a lánc, mely engemet 10 év óta bilincsel, a katona kötelezettség lánc..., s akkor enyémnek mondhatlak mindörökre.” Petőfi Istvánnak nemcsak a társadalmi megkötöttség, hanem a katonai szolgálat is az útjában állt szerelmének beteljesítésében. De 34 éves korára a kezdeti szolgálattól eltelt 10 év már ezt az akadályt is elhárította. Közben szerelme szívét sikerült meghódítania, de a társadalmi előítéleteket még nem győzte le. (32.)

A levelezésnek Antóniával 1858 és 1863 között mégis meglelt az eredménye. Bár Csákó és Dános között nagy volt a távolság, s a búcsúzás óta eltelt több mint 5 esztendő, de a távolságot a két puszta között legyőzte a kölcsönös ragaszkodás. S végül az alsónyáregyházi esküvőben csúcsozott ki szerelmük. Ez az 5 év Istvánt a kemény pusztai munkában és nem a lírai epekedésben edzette meg, nem hívta segítségül a múzsákat. Megelégedett az egyoldalú levelezéssel. „Meggzúnt költő lenni, hogy csak becsületes, szorgalmas gazda legyen” – írta Bajza József. A dánosi puszta sötét, komor, reménytelen szerelmi kilátástalanságát itt már a józanabb, megfontoltabb gazda temperamentuma váltotta fel, melyet már nem hatottak át fölösleges, időt rabló lírai epekedések. Útja így vezetett a házassághoz. (33.)

1863 tavaszán kapta meg Petőfi István a tisztartói kinevezését. Ezt igyekezett rögtön Antónia bátyjának és Böhm mérnök barátjának tudomására adni. Böhm János azonnal válaszolt barátjának, hogy a Gaylhoffer szülők beleegyeztek a házasságba. (Kéry Gyula nyilatkozata és a kisújszállási szájhagyomány alapján nem Böhm János, hanem az apa értesítette Istvánt a házasságkötés lehetőségéről) István még aznap, 1863. szeptember 20-án megírta a választ a lánynak. (34.)

E levél után István csakhamar személyesen is elment Gaylhofferékhez, ahol ünnepélyesen eljegyezte Antóniát és egyúttal kitűzték az esküvő napját. Hamarosan megérkezett Antónia levele is Istvánhoz, hogy az ötévi kínos várakozás után már semmi sem áll útjukban, hogy életüket egybe kössék. Az esküvőre 1863. december 26-án került sor, az alsónyáregyházi kastélyban. (35.)

Petőfi Zoltán először 1861 nyarán érkezett meg Csákóra. Innentől kezdve élete része lett a kora reggeltől későestig tartó mezőgazdasági munka, melyről anyjának írt leveleiben is beszámolt. Nagybátyja most már unokaöccséért is aggódott. Sógornőjének, Szendrey Júliának a következőket írta: „Aggodalmadat egészen osztom, s most tudom csak, mily felelősséget vállaltam magamra.” Gyakran tájékoztatta Zoltán magatartásáról. Aggodalomra ekkor még nem volt oka, mert az ifjú engedelmes, jó volt, legfeljebb élményeit túlozta el anyjához küldött leveleiben. Zoltán szerint „regényes, szép falu” volt, ahol élt, a kondorosi betyárvilág romantikája szépítette meg. (36.)

Petőfi Zoltán Istvánnak éppen az esküvője előtt okozta a legtöbb bosszúságot. 1863. december havában Pestre szökött a pusztaságból. Magybátyja levette a kezét róla: „... én e napságtól fogva megszűntem neki nagybátyja lenni” – írt december 17-én Pestre sógornőjének. A később Pesten megbukott diák 1864 nyarán ismét Csákóra került nagybátyja otthonába. István, mintha semmi sem történt volna, „megkegyelmezett” a fiúnak. Arra bízta, hogy jöjjön hozzá, majd gazdatisztet farag belőle. Petőfi Zoltán így került vissza Csákóra. (37.)

1864. december 21-én Petőfi István levelet kapott Arany Jánostól. Arany arról értesítette Petőfit, hogy a Kisfaludy Társaság szeretné felvenni Petőfi Sándor Coriolánját Vörösmarty Shakespeare fordításaival együtt az Akadémia magyar nyelvű Shakespeare kiadványai közé. Arany közlése szerint a tiszteletdíj Petőfi Sándor árváját, Petőfi Zoltánt illette. Petőfi István, mint Zoltán gyámja, elfogadta Arany János ajánlatát. De a postai kézbesítés késlekedése miatt, csak hat nap múlva válaszolt Arany levelére. (38.)

Petőfi István és Petőfi Zoltán között kezdetben nem volt surlódás. 1863 őszén azonban kitört kettőjük között az összetűzés. Szendrey Júliát mérhetetlen aggódással töltötte el fia sorsa. István felháborodva közölte vele fia szökését és kicsapongó viselkedését. 1863. december 1-jén keltezett válaszában azonban István már vigasztalta sógornőjét, s mentette őt a felelősségtől, megértette az anya kétségbeesését, sőt túlzottan elragadtatta magát a történetek miatt: „elvetemedett fiadnak” nevezi Zoltánt, akin az „Isten átka” van. „Gyászt, szomorúságot és gyalázatot” látott minden lépésében. Nem akart nagybátyja lenni, s ha legközelebb Pestre megy, egyelőre látni sem akarta. Mindebben benne van attól való félelme is, hogy a fiú apja tisztességes nevét be fogja szennyezni. Mindezt nem kellett komolyan venni István részéről, mert számtalanszor megkegyelmezett unokaöccsének. Zoltán azonban egyre lejjebb csúszott a lejtőn. S történt ez mindakkor, amikor István is nagy sorsfordulat előtt állott. S így nem volt ideje, türelme olyan áhítattal nevelni unokaöccsét, mint annak nehezen fékezhető természete megkívánta volna. 1865 szeptemberében István Zoltánt a szarvasi evangélikus gimnáziumba íratta be. De Petőfi Zoltánnak kicsapongó élete és iskolakerülése miatt 1866 áprilisában távoznia kellett Szarvasról és Csákóról. (39.)

Ezután Zoltán ismételt szökései, kicsapongásai, színészkalandjai következtek. Petőfi István azonban mindig megpróbált segíteni rajta. De unokaöccse nagykörösi kalandja után elkeseredett hangú levelet írt 1866. június 7-én Csákóról sógornőjének, Szendrey Júliának. Ebben a levélben unokaöccse elveszett nagykörösi bizonyítványa után nyomozott. Keserűen panaszkodott a fiú tivornyáiról és „betyár” életéről. (40.)

1866. július 10-i levelében pedig arról tájékoztatta sógornőjét, hogy szabad választást adott Zoltánnak arra nézve, hogy nyári szabadságát hol kívánja tölteni, „nehogy a zsarnok nevet tovább is tőle” kiérdemelje. Közölte vele, hogy ha Csákóra akar jönni, szívesen látja, ha nem fél a „halálra gyöttrő unalomtól”. (41.)

Közben Zoltán újra diák lett Szegeden. De sem anyja, sem István nem lehetett elragadtatva tanulmányaitól, mert 1867. január 31-én távoznia kellett az intézetből. István és Júlia levelezésének közös témája többnyire Zoltán sorsa. Róla szólt István 1867. február 19-én Júliához keltezett levele is. Zoltánról szóló sorai már nem voltak kiméletes hangúak. E

soraiban is „gonosz szenvedélyeiről” beszélt, azzal a megállapítással, hogy törhetik ugyan fejüket mindketten a fiú magatartásának megjavításán: „lelkünk fájdalma s aggodalmunk nem szűnik” – írta. (42.)

Szendrey Júliát Zoltán kilengésein kívül nagyon megviselte húga halála és saját betegsége is. Nem volt ereje levelet írni Istvánnak, aki ezt szemére is hányta. De inkább a hú rokon aggodalmait hallhatjuk ki 1867. április 17-i leveléből. Sorai a legnagyobb kíméletességről, figyelmességről, szeretetről tanúskodnak. Egész leveléből őszinte részvét csendül ki: „Édes Juliska! ... Hiába vártam január hó közepétől tőled levelet, csak másoktól hallom, hogy beteg vagy. Miért nem írsz? ...” István is lelkibeteg volt, nehezen találta meg lelki egyensúlyát: „Én működöm, mint a gép kereke, egyik napom olyan, mint a másik, míg végre, mint viselt tárgy, a lomtárba nem jutok.” Azután megint Zoltán volt a téma a levélben, aki egyre jobban elszigetelte magát tőlük, de István még nem mondott le róla teljesen. (43.)

1867. szeptember 7-én ismét mély, részvéttel teljes sorokat küldött István sógornőjének. Júlia ekkor már nagyon beteg volt. De István Zoltánról „tudni sem akart”, s azt írja, ha valamire szüksége van a fiúnak, akkor folyamodjon Júliához vagy Gyulai Pálhoz. Versenyre kelve korholták Zoltánt, de Istvánnak Júlia betegsége miatt kíméletességből mégis jobban kellett volna foglalkoznia az ifjúval. Istvánt talán felmenti ez alól, hogy saját sorsa iránt érzett keserősége is lefoglalta: „Pályámon haladok, mint a nap az övén, csak hogy az enyém áldás és fénytelen.”(44.)

Júliát ekkor már teljesen elfoglalta saját betegsége és szerencsétlen sorsa, időnként mégis írt Istvánnak, akinek ilyenkor alaposan kipanaszkodta magát. 1868. január 20-án István még keservesebb, fájdalmasabb hangú sorokat küldött Júliának válaszként. István ekkor Pestre készült, hogy bővebben szólhasson „egyről-másról”. (45.)

István 1868. március 15-én ismét írt Júliának. Ebből a leveléből is kitűnik, hogy mindvégig aggódva kísérte sógornője sorsát. Ideiglenes elhidegülésük csak látszat volt közöttük. Zoltán szerencsétlen sorsával, Szendrey Marika halálával és Júlia betegségével még mélyebbé váltak rokoni érzelmeik. Mindez sajnos már nem sokáig tartott, mert 1868. szeptember 6-án Júlia is elhunyt. Szeptember 9-én temették el Pesten nagy részvét mellett. (46.)

Hiába küldött István Pesten nyomorgó unokaöccsének egy „postakocsi-rakomány ennivalót”. Hiába küldött neki pénzt és dorgálta meg, mint az leveléből kitűnik. Petőfi Zoltán 1870. november 5-én reggel hét órakor elhalálozott Dolinay Gyula lakásán. Szendrey István távirata alapján a legmesszebről, Csákóról indulva legutoljára érkezett meg temetésére az elérzékenyült nagybácsi. (47.)

Petőfi Istvánt ott találjuk Kondoros újraterelítői között. 1875. december 23-án az első képviselő-testületi ülésen Petőfi István javaslatára került be Kondoros község első pecsétjébe a kiterjesztett szárnyú kondor sas. 1875-től 1880-ig, csekély tiszteletdíj ellenében, Kondoros község pénztárnoki állását is betöltötte. (48.)

István pénztárosi feladatait Csákóról látta el, s csak esetenként utazott be Kondorosra. Hivatásos ügyeit éppen ezért írásban bonyolította le a jegyzővel. Erre utal 1876. augusztus 22-én Pethe József jegyzőhöz intézett levele is, amelynek kíséretében küldte az állami adóbeszedési könyvet és intézkedik a tanítói nyugdíjról. (49.)

1877. január 13-án kelt levelében a községi adóhátralékosokat meginteni kéri. A községi elöljáróság kérésére levélben megkereste a Szarvasi Szolgabírói Hivatalt is. Sőt két nevezetes személy elmaradását privát levéllel kívánta elintézni. Nemcsak egyszerű pénzbevételezés és a kiadások vezetése volt a feladata, hanem állandó levelezgetés is az egyes községek hivatalos szerveivel. Ilyen tevékenységét igazolja 1877. január 8-án a Csorvás község elöljáróságától adóhátralékbehajtás tárgyában kapott levél is. (50.)

István pontos, aktív pénztárnok volt, aki értett a tervezéshez is, s állandó, biztos áttekintése volt a község fizetőképességéről. 1877. január 14-én kelt levelében jelentette a községnek, hogy van már annyi pénz, hogy a tavalyi jegyzői nyugdíjalaptartozás kifizethető. Írását a községi előljárásság a „pénztári tisztségnek” postán továbbította még a következő napon. (51.)

Az 1877. június 7-én kelt községi bírói körlevél közölte a pénztárnokkal, hogy a 100 Forintot meghaladó adósok adójukat közvetlenül a szarvasi MK. Adóhivatalának kötelesek leróni. A körlevél szövegét a túloldalon aláírásával István is tudomásul vette. (52.)

Petőfi az oktatás ügyét is támogatta. Dérczy Péterrel 50 – 50 forintos alapítványt hozott létre, melyek kamatait azok között a tót ajkú növendékek között osztották szét, akik a magyar nyelv elsajátításában a legjobb előmenetelt tanúsították. (53.)

Kondoros újraterelítése után is a Nagymajorban lakott. Életének leghosszabb szakaszát 22 évet töltött ott. Petőfi komoly ember volt, a vidám társaságot azonban nem kerülte, együtt tréfálkozott a többiekkel. A csákói és kondorosi vadászatok romantikája messze földön híresek voltak. Ilyenkor sok nemest látott a környék, akik nemcsak vadat űztek, hanem az ország dolgait is megvitatták. Szívesen időzött Kondoroson, ahol Dérczy Ferenc bíró házában tarokk partikon vett részt az önzetlen barátokkal: Zlinszky Istvánnal, a Mitrovsky - birtok tisztjével, Práznovszky Ferenc szarvasi szolgabíróval, Rigó Nándor tiszttársával, Pethe József kondorosi jegyzővel. Szarvasra is ellátogatott, a vásárookra és a Takarékszövetkezetbe is, melynek nemcsak részvényese, hanem alapító tagja is volt. (54.)

Kondoroson ismerkedett össze egy ispán megözvegyült feleségével, Bartl Ferencnével, akivel élete végéig fenntartotta kapcsolatát. A csákói és szarvasi szájhagyomány szerint 1876-ban házasságon kívül fiuk született. Mivel Antónia nem volt hajlandó elválni férjétől, ezért Petőfi a gyermeket nevére nem vehette. Így a három évvel korábban elhalt ispán nevére vették és Bartl Istvánnak keresztelték el. A feltehetően utolsó Petőfi-vér a szarvasi gimnáziumban, majd Németországban tanult, s végül jogot végzett. Gyakran látogatta meg apját Csákón, s ahogy növekedett, egyre inkább hasonlított rá. Fénykép is készült róla szarvasi iskolás éve alatt, mely két tanuló társával, a Szenes fiúkkal ábrázolta. Bartl „Petőfi” Istvánnak az első világháború környékén sajnos nyoma veszett, így feltehetően ezen az ágon ő volt az utolsó Petőfi leszármazott. (55.)

Petőfi István még élete vége felé is gyakran folytatott irodalmi levelezéseket. A bátyja születéshelyi vitáján kívül Jókai-val is folytatott hírlapi levelezést Sándor arcképvitájáról. (56.)

Megtakarításaiból Petőfi István Dévaványán 400 holdas birtokot vásárolt, de ezt már nem sokáig élvezhette. A túlhajtott élettempó rövidesen megbosszulta magát. Érezte halálának közeledtét, ezért végrendekezett. Halála előtt még egyszer látni szeretne volna nejét. De mire a hívogató levél rendeltetési helyére ért, szívbaja végett vetett boldogtalan életének. Petőfi Istvánné már nem találkozott férjével életében, de ott volt a temetésén. (57.)

István életére hűen jellemző volt, az a Bach-korszaki keserű fájdalom, amelynek jegyében harctéren elesett bátyjához küldte búcsúüzenetét:

„És te vándor szellő, vidd el üdvözetem,
Annak, kinek sírját sehol sem lelhetem,
S mondd neki: hogy élek! ...
Élek, mint tört ága a kidöntött fának,
Melyre az életnek madári nem szállnak:
Vágyak és remények.” (58.)

1880. április 30-án Petőfi István 54 éves korában váratlanul szívbajban elhalálozott. Csákon temették el, majd hamvait 1908-ban a Petőfi Társaság exhumáltatta és a budapesti Fiúmei Úti Temetőben a Petőfi - család sírjában helyezte végső nyugalomra. Fehérmárvány sírkövét az általános iskola udvarára szállították és ott áll azóta is. (59.)

Életét, érzéseit versei őrizték meg, melyekben a csikós – betyárélet, a szerelem és a haza témái jelennek meg. (60.)

1994-ben az általános iskola új épületének átadásakor az intézmény tiszteletből és hálából felvette Petőfi István nevét. (61.) A diákok azóta minden évben szavalóversennyel, az új épület falán 2000-ben elhelyezett emléktáblánál (62.) és sírkövénél koszorúzással, a csáki intézői lakhoz szervezett kerékpártúrával, életrajzi vetélkedővel emlékeznek névadójukra, Petőfi Istvánra, a „Hivatlan dalnokra”, ahogy egyik versében önmagát nevezte.

Jegyzetek:

1. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980 - 3 - 12. o.
2. dr Szilvássy László: Petőfi István – Szarvas.hu – Szarvasi Általános Informatikai Kft.

http://phoenix.szarvasnet.hu/cgi-bin/szarvas_es_videke/szarvas.awk?1998/03.13/szilva.wp

3. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980 - 40 – 46. o.
4. Petőfi István – Wikipédia:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n

5. dr Szilvássy László: Petőfi István – Szarvas.hu – Szarvasi Általános Informatikai Kft.

http://phoenix.szarvasnet.hu/cgi-bin/szarvas_es_videke/szarvas.awk?1998/03.13/szilva.wp

6. Petőfi István – Wikipédia:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n

7. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán) 231. oldal

Petőfi István: Gyulai Pálné halálára

Látod! látod! . . . Ő is elment,
S a bűnnek minket itt hagyott.
Jó lelke felszállt az égbe,
— Nyert ismét egy szép csillagot, —

Elrabolá őt tőlünk az irigy ég.
Szivünk sebe oly mély, úgy fáj, úgy ég! . . .

Ifjú szeretett s boldog volt,
— Ékes virág zöld bokrában, —
Szive, mely oly hön dobogott.
Nyugszik most a föld porában! . . .
E gondolatra lelkem elborul
S emlékére legfájóbb könnye hull.

Töröljük le könnyeinket
Siró lelkünk hó harmatát;
Ki szivünkön sebet ütött,
Higgyük, hogy rá majd írt is ad,
De míg élünk s napunk le nem megyen,
Emléke köztünk tiszta szent legyen.

(Csákó, 1866. szeptember 12.)

8. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980 – 112. oldal

9. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán) 22. oldal

10. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán) 231. oldal

Petőfi István: A képzelet villámsebes szárnyán

A képzelet villámsebes szárnyán
Ott termek a rengő bölcső mellett,
Melyben a kis honvéd és honpolgár
Helyt foglalni e hazában termett,
Van tehát hely: „hol lábát megvesse,
S a világot sarkából kivethesse.”

Ám de nem ez, nem ez óhajtásom, . . .
Szilaj kedve arra ne ragadja,
Észszel és ne nyers erővel küzdjön
Majdan, ha a sors is úgy akatja
Örökölje : anyja szelid szivét;
Férfikorra: apja békés lelkét.

Rengjen hát e picziny bölcső halkán,

Gyermek-álmát semmi ne zavarja;
És ha ébred, — anyja lágy öléből
Fogadja majd apja erős karja.
Ki most szülők öröm-üdvössége
Legyen egykor azok büszkesége!

11. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat,
Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr
Ferenczi Zoltán) 234-235. oldal

Petőfi István: Wittmann Ignác barátomhoz

Be is fagyott, ki is engedte
S be is fagyott ismét újra, —
Elcséptél, elvetettél,
Ekéd földet már nem túrja ;
Búzád várja késlő vevőd,
Te meg talán jövővő vőt ? —
Terengette! — korán volna,
Lányod ifjú; — s a gabona
Várjon míg kitavaszkodik,
Lesz vevő, ha más nem — zsizsik !

Birkák, lovak, marhád ólban —
Azoknak ott jó dolga van.
Hátadhoz nőtt Kőrös-sziget,
Hogy el nem tudsz szabadulni?
Vagy a Kőrös árjától félsz ?
Ne félj, nem fogsz belefúlni;
Vagy tán a varjasi lapost
Respektálsz olyan nagyon ?

Mondják, a mennyországnak még
Annál rögsb útja vagyon,
S mégis oda törekedünk
Egyre-másra, nyakra-főre, —
S mi vár ott ránk ? A dicsőség!
Az a lelkesítő lőre.

Ha elérni törekedel,
Azt ami még bizonytalan,
Mit kiméled fáradságod
Attól, minek jutalma van ?
Itt vár rád baráti szív,
S két kar, mely már ölelni vágy
Töredelmes utad után :
Meleg szoba — és puha ágy.

12. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a színhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980 – 81. oldal

13. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán) 234-235. oldal

Petőfi István: Kedves hűgaimhoz

Fejemen a csinos házi sapka, —
Három lányka keze hímzett rajta,
S amíg készült, én reám gondoltak,
Mért ne vallnám magamat boldognak?

Azt hittem, hogy rám már ki sem gondol
Sokszor sírt a szívem fájdalomtól,
Három szív együttes dobbanása:
Fájdalmamat elnyelő sírt ása.

Három angyal örökös felettem;
Én Istenem! be kedvelted lettem.
Lehet-e már életnek szebb bére,
Mint aminőt az enyém elére ?

Homlokomra nem termett a babér,
De a sapka nekem épp annyit ér;
Eszemmel azt szerezni nem bírtam,
Szeretettel ezt mégis kivívtam.

Kedves lánykák! az Isten áldása
Legyen szívetek jutalmazása;
Tietek a legnemesb gondolat,
Mely agyamban kél a sapka alatt!

14. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a színhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980 - 82. oldal

15. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán) 233-234. oldal

Petőfi István: Barátom neje sírjánál

Meg van áldva a sír, mely ölébe fogad;
Pihenni fogsz nehéz szenvedésid után.
Hajh! — hogy drága léted ily korán sírba száll.
Letört virágként az élet tavaszán.

De, mielőtt lelked porhüvelyét im az
Örök békét adó sír ölébe tennénk,
Nem válhatunk innen tisztelőid, amíg
— Habár szivszaggatva — búcsúkat ne vennénk.

Isten veled tehát, oly korán távozó! . . .
Legyen könnyű a föld, mely mitőlünk elzár;
Míg lelked égbe szállt áldva, dicsőülten,
Kedvesidre — érted — fájó búbánat vár.

Isten veled, árva gyermekeid és hön
Szerető férjedtől forrón megsiratott! . . .
Ima oltáraul, kegyelet tárgyaul
Szentelje szeretet e drága sírhantot.

(Csákó, 1874. június 21.)

16. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában - Békéscsaba, 1980 - 99 – 103. o.

17. Dr Bajza József: Petőfi István versei - Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán) 235-236. oldal

Petőfi István: Tengerentúli barátomhoz

Kedves jó barátom, túl a nagy tengeren,
Hol az ősi rétből rengeteg nád terem,
Szerény hajlékodnak nád fedele alatt
Családi boldogság s apró gondok között —
Észre sem veszed, hogy elnémult a rokka,
Nyelve nem pereg s a köt-fonál elszakadt.
Nem sérti füleid e meg nem zavart csend?
Isten úgy segítjen! — ez engem nagyon bánt.
Méltó haragomban neki is gyürközöm,
Baráti bosszúmat rajtad kitöltendő.
Legeslegelőször vájjon mit is tegyek?
Megrohanjalak és földhöz teperjelek?
Hogy is ne, kén' úgy-e? — izmos karjaid közt
Potrohos létemre én kerülnék alól,

Csinálnál belőlem: „földhöz ragadt szegényt”.
 Káromkodni kezdjek? — ez kellene még csak,
 Civilizált század szülötte létemre
 Ázsiai fajnak vérében keringő
 Barbarizmusáról tennék bizonyosságot.
 Szemrehányást tegyek? — ezt tehetném ugyan,
 Noha ehhez jogom éppen semmi sincsen.
 Én sem lévén jobb a Deákné vásznánál
 Indulatom rejtven, játszom a nagylelkűt.
 Mit is tegyek veled? Bármihez is fogjak,
 Azon szomorító valóságot látom:
 Hogy keblednek szegzett puskámnak golyóját
 Kilóvnám, nem a te — én-szívembe martom!
 Volna még egy hátra, hosszú hallgatásod
 Által elkövetett szörnyű merényletért
 Hasonló mértékkel fizetni a kölcsönt:
 Hallgatni, mint kinek halál csukta száját,
 S várni türelemmel megszólalás művét.
 Ámde hát ilyesmit buzgó pogány létem
 Tenni sem engedi, s e vallásom tiltja, -
 Tartván a Krisztussal, ki megfeszítettet:
 „Ki reád kövel dob, kenyérral dobj vissza.”
 Teszem is ezt midőn bűnbocsánatomnak
 Áldásos malaszját posta uiján küldöm;
 Erkölceidben, hogy mint bizom, mutatja:
 Utánvétel nélkül küldött küldeményem.
 Találj ki valamit, amúgy hevert észszel,
 Írd meg gyorsan s én még sokkal gyorsabb leszek
 — Bármibe kerüljön — a patent adással.
 Öt csillag jelent meg előttem az égen:
 Üdvözlöm azokat mindenféleképpen.

(Csákó, 1875. február 12.)

18. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 82. oldal

19. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 85. oldal

Szendrey Júlia meghatalmazása Petőfi Istvánnak, hogy Petőfi Zoltán gyámja legyen:

„Alulírott ezen sorok előmutatóját, Petőfi István - néhai férjem Petőfi Sándor testvérét – ezennel fiam, Petőfi Zoltán gyámjául kijelölöm, és felhatalmazom Zoltán fiam ügyében a szükséges törvényes megtételére.

Pest, december 29. 1858.

Horváth Árpádné
 szül. Szendrey Júlia”

20. Irányi István: Petőfi Zoltán életpályája, különös tekintettel Békés megyei, szarvasi éveire – Szarvasi Füzetek – Szarvas, 1964 – 29 – 143. o.

21. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 – 82-83. oldal

Részlet Petőfi István Mekis kenderesi titkárhoz írt leveléből:

„Becses levelére válaszolván tudatom, miszerint hajlandó vagyok 1000 métermázsza búzát eladni; a búza egyszer rostálva készen van. Még egyszer megrostálom, s akkor aztán azonnali szállításnak feltétele mellet adom csak el.”

22. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 – 83-84. oldal

Részlet Petőfi István Biener és Block titkárokhoz írt leveléből:

„Mindenek előtt visszautasítom az illemre vonatkozó szavaikat, mert az illetőnek nem joguk, sem okuk nem volt, az irányomban használni. Én igen is tudom, kinek mivel tartozom. Én az intézetnek hitelét soha igénybe se vettem, se e mostani búza eladásánál szóba nem állítottam. Tehát elsősről szó sem lehet. Én minden vevővel szívesen állok alkuba, de ha az tőlem elmegy vétel nélkül, az utána jövőé lehet csak elsőség. Én titkár úrnak megkínáltam Csabán létekor a búzát és ő a kért árt nem adta meg; adtam tehát annak, ki utána jött. Már ha én a búzát bármily olcsó árért is adtam volna az utána jövőnek, ő azért engemet kérdőre nem vonhat, és éppen nincsen jogosítva nékem szemrehányást tenni. A „soll und haben” / tartozik és követel / embere a rideg számok írásában elhiszem, hogy ügyes: de az afféle levelek írásában, minőt nékem küldött, említette tulajdonát nem tüntette ki.”

23. Bella István: Kondoros száz esztendeje, Kondoros 1975 - 15 – 16. o. 18. o.

20. o. – Kondoros község képviselő-testületének 1875. december 23-án tartott üléséről készült jegyzőkönyv 2/1876 - Kondoros város irattára

24. Bella István: Kondoros száz esztendeje, Kondoros 1975 - 33. o. –

BML Kgy. jkv. 29/1893. ápr. 29. sz. h.

25. dr Szilvássy László: Petőfi István – Szarvas.hu – Szarvasi Általános Informatikai Kft.

http://phoenix.szarvasnet.hu/cgi-bin/szarvas_es_videke/szarvas.awk?1998/03.13/szilva.wp

26. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 – 87. oldal

27. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 – 87. oldal

Részlet Petőfi István Böhmeéknek írt leveléből:

„Édes Barátom!

Szinte látom a gúnyos mosolyt ajkaid körül lengeni, hogy belőlem ily vad-szerelmes fickó vált, s leveleim egymást érik a te mentori házadnál. Barátom, ne neved, légy komor, s inkább szánj meg! De nem, szánalmad sem kell, mert az is sért! Hanem légy komor, és hallgass meg!”

28. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szójhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 88 – 89. oldal

Részlet Petőfi Istvánnak barátjához írt leveléből:

„Én csekély egyéniségemet elismerem, tudom, hogy briliáns parthiet Tóni kisasszony sem nyer velem, ha a külsőt tekintjük; szerető valaha képes volt boldogítani, úgy ő az lesz; én minden erőmet az ő boldogságának szentelem, szerelme legyen egyedüli díjam.”

29. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szójhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 89. oldal

Részlet Petőfi István Gaylhoffer Antóniához 1858. szeptember 25-én címzett leveléből:

„... midőn e sorok írásához fogok, láttalak egy évvel ezelőtt először...”

30. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szójhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 89-90. oldal

31. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szójhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 90. oldal

Részlet Petőfi Istvánnak Gaylhoffer Antóniához 1859. november 10-én írt leveléből:

„Mit ér szívemnek, hogy mindenem van, ami csak kell, semmiben hiányt nem szenvedek, hogy annyi ember fölött állok, kiknek egyrésze szeret, másrésze retteg is, többek tisztelnek; mit érne szívemnek egy jólétben fuldokló élet minden gyönyörével, nélküled édes kedvesem.”

32. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szójhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 90-91. oldal

33. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szójhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 91-92. oldal

34. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 97-98. oldal

Részlet Petőfi István 1863. szeptember 20-án Csákón Gaylhoffer Antóniához keltezett leveléből:

„... öt évig váraoztam ez öröme, mely engemet ért. / Ezután Antónia apja egészsége felől érdeklődött. Végül közölte a közeli viszontlátás örömeit. / Alig várom, hogy időt szakíthassak, s hozzád repülhessek szerelmem megújult szárnyain.”

35. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 92-93. oldal
36. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 113. oldal
37. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 113-114. oldal
38. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 115. oldal
39. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 116. oldal
40. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 117. oldal
41. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 118. oldal
42. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 118-119. oldal

Részlet Petőfi Istvánnak 1867. szeptember 7-én Csákóról Szendrey Júliának írt leveléből:

„Szegény Juliska, hát még mindig beteges vagy? ... Valóban igaztalan a sors! Az élet keserűségeit nyelegetni ép testtel is elég nehéz és fájdalmas, mennyivel fájóbb, ha még testi bajokkal tetézi azt. Győződj meg őszinte részvéte mről.”

43. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 119-120. oldal

Részlet Petőfi Istvánnak 1868. január 20-án Csákórol Szendrey Júliának írt leveléből:

„Ugyan, az égre kérlek, mi mondatta ezt veled, a mi leveledet olyan méltatlanul panaszossá tette? Hogy szíved arról mit sem tudott, az mit testi és kedélybetegségemben írtál, arról meg vagyok győződve, mert ha szíved kérdőre veszed, egy húrja bizonyosan azt zengte vón: „Pista nem lehet olyan rossz, nem lehet olyan szívtelen, hogy szeretetét és becsületét tőlem megvonja.” Igen azt mondta volna szíved, és kezed nem keserít vele engemet meg.

... légy meggyőződve, hogy szeretetem, tiszteletem és becsülésem egy hajszálnyit sem apadt, sőt, ha lehetne még egy foka legőszintébb ragaszkodásomnak, annak is birtokába helyeznék, és szenvedésemben, amennyiben arra egy rokoni szív képes lehet, őszinte részvétellel osztom veled.

De még nehezíté életünket a sors! Kebelünkbe élethossziglan tartó rabságra van elítélve szívünk, és ott a mélyben az öröm napjának még csak egy futó sugára sem keresheti fel. Elhidd, testi egészségem mellett lelkem szintén beteg.”

44. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 120-121. oldal

Részlet Petőfi Istvánnak Szendrey Júliához 1868. március 15-én, Csákón írt leveléből:

„Édes Juliska!

Nem múlik el nap, hogy reád ne gondoljak, jobban vagy-e már? ...adja ég, hogy ebbéli reményemet, ebbéli forró óhajvásomat mielőbb teljesülni lássam. Ne csüggedj édes lelkem, ha bár lassan, de elvesztett egészségedet vissza fogod nyerni. A sors nem lehet olyan igazságtalan, hogy akinek annyi lelki fájdalmat okozott, azt hosszantartó testi szenvedéssel is sújtsa. Bizzál a gondviselésben, higgy és remélj...

Ha magadnak nehezen esik az írás, légy szíves vélem tudatni egészségi állapotod. Győződj meg igaz s meleg részvétem felől.

Hát gyermekeid hogy vannak? Igazán sajnálom, hogy erőm nem engedte fiaiadat meglátogatni.

Isten veled!

Tisztel, ölel csókol mindig hú rokonod:

Petőfi István

Csákó, Mart. 15-én 1868.”

45. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 – 85. oldal

46. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 140. oldal
47. Irányi István: Petőfi Zoltán életpályája, különös tekintettel Békés megyei, szarvasi éveire – Szarvasi Füzetek – Szarvas, 1964 - 200 – 206. oldal
48. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 140-141. oldal
49. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 141. oldal
50. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 141. oldal

51. Petőfi István – Wikipédia:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n

52. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 110-111. oldal
53. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 131–137. oldal
54. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 142. oldal
55. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 142. oldal
56. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 142. oldal

57. Petőfi István – Wikipédia:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n

58. Dr Bajza József: Petőfi István versei –

Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 –
Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán)
- 25 – 34. o.

http://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_PIMU_PetofiKonyvtar_17/?pg=0&layout=s

59. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 148. oldal
60. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980 - 150. oldal
61. Kondoros Önkormányzatának az 1994. január 27-ei képviselő-testületi ülésén hozott, a 3. pontban tárgyalta, ellenvélemény nélkül elfogadott 10/1994. /I. 27./ sz. ÖK. határozata
62. Kondoros Önkormányzatának 344/2000. (X.17.) határozata Kondoros újratelepítésének 125. évfordulója tiszteletére Petőfi István emléktábla állításáról

Felhasznált irodalom:

1. Bella István: Kondoros száz esztendeje, Kondoros 1975
2. Dr Bajza József: Petőfi István versei –
Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 –
Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán)

http://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_PIMU_PetofiKonyvtar_17/?pg=0&layout=s

3. dr Szilvássy László: Petőfi István – Szarvas.hu – Szarvasi Általános Informatikai Kft.

http://phoenix.szarvasnet.hu/cgi-bin/szarvas_es_videke/szarvas.awk?1998/03.13/szilva.wp

4. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980
5. Irányi István: Petőfi Zoltán életpályája, különös tekintettel Békés megyei, szarvasi éveire – Szarvasi Füzetek – Szarvas, 1964
6. Kondoros Önkormányzatának határozatai: 10/1994 /I.27./; 344/2000 /X.17./
7. Petőfi István – Wikipédia:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n

8. Petőfi István (1825-1880) –BékésWiki

[http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n_\(1825%E2%80%931880\)](http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n_(1825%E2%80%931880))

5. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Petőfi István 1858-tól haláláig, 1880-ig a Kondoros melletti Batthyány-Geist majorban, Csákón élt.

Az itt írt versei ismerőseihez, barátaihoz szólnak. Bennük örömet és bánatokat osztja meg.

Levelezésének egy része magánjellegű. Szerelméhez, Gaylhoffer Antóniához, bátyja özvegyéhez, Szendrey Júliához, fogadott fiához, Petőfi Zoltánhoz és ismerőseihez íródtak. Az Antóniához írottak érzéseit, vágyait tartalmazzák. Szendrey Júliával a Petőfi Zoltán feletti gyámság nehézségeit tárgyalják meg. Petőfi Zoltánnal való levelezése a fiú iránt érzett aggodalomról és a szülői gondoskodás atyai segítségéről, jótanácsairól szólnak. Az ismerőseihez írt levelei magánéletének gondjait igyekeznek megoldani.

Levelezésének másik része hivatalos. A Geist-birtok gazdasági ügyeinek intézését, a kondorosi pénztárnoki tisztség hivatalos ügyeit, valamint Petőfi Sándor irodalmi és tárgyi hagyatékával kapcsolatos ügyintézését tartalmazza.

Petőfi István Csákón írt versesi és levelezése a kondorosi irodalmi és szellemi kultúra részét képezik, hiszen bennük számos utalás van a Petőfi István közreműködésével is újrateremtett Kondorosra. S ezekből képet alkothatunk a 19. századi település életéről, működéséről, mindennapjairól. Verseiből, levelezéseiből képet kaphatunk Petőfi István precíz, dolgozó, szorgalmas, együttérző, aggódó, segítőkész jelleméről is, mely példaként áll a mai kor kondorosi polgárai előtt is. Ezért tartom érdemesnek Kondoros helyi értékei közé való felvételre.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Irodalom:

1. Dr Gulyás Mihály: Gyökereink, képek Kondoros múltjából, Kondoros 1995
2. Bella István: Kondoros száz esztendeje, Kondoros 1975
3. Irányi István: Petőfi István: A költő öccsének pályafutása és alakja az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában – Békéscsaba, 1980
4. Irányi István: Petőfi István: a költő öccsének pályafutása, az irodalmi források és a szájhagyomány megvilágításában, 2. kiadás, Balatonfüred, 1997, ISBN 9636506345
5. Irányi István: Petőfi Zoltán életpályája, különös tekintettel Békés megyei, szarvasi éveire – Szarvasi Füzetek – Szarvas, 1964
6. Kondoros Kisvárosi séták – Szerkesztette: Nyemcsok László – Kondoros, 2014
7. Koszorús Oszkár: Orosháza jelesei a XIX. század végéig I., Városi Önkormányzat, Orosháza, 1994, ISBN 9630331349
8. Nyemcsok László: A pecséttervező pénztárost Petőfinek hívták – in BÉKÉS MEGYEI HÍRLAP - Békéscsaba, 1994. március 15. – 16. oldal
9. Petőfi és kora (szerk. Lukácsy Sándor), Bp. 1974

Petőfi István versei, írásai:

1. A Petőfi Társaság költőinek antológiája, Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Rt., Bp., 1942
2. Dr. Bajza József: Petőfi István versei – Kunossy, Szilágyi és Társa Kiadóvállalat, Budapest 1909 – Petőfi-könyvtár XVII. füzet (Szerkesztik: Endrődi Sándor és Dr Ferenczi Zoltán)
3. Így élt Petőfi I-V., Akadémiai Kiadó, Budapest, 1957

4. Kacziány Géza – Petőfi István: Petőfi István versei / Petőfiről és mestereiről
Kunossy, Szilágyi és Társa Könyvkiadóvállalat, Budapest 1910-
Petőfi Könyvtár 17-18. kötet
Szerkesztette: Endrődi Sándor – Dr Ferenczi Zoltán – Dr Bajza József
5. Lovagolok fűzfasípot fűjva... Félegyházi versgyűjtemény, Városi Önkormányzat,
Kiskunfélegyháza, 1992
6. Petőfi koszorúi, Versek, vélekedések, vallomások Petőfiről, Magvető
Könyvkiadó, Bp., 1973

Honlapok:

1. A Kondorosi Petőfi István Általános és Alapfokú Művészeti Iskola, Kollégium
honlapja / Névadónk

<http://www.kondorosiiskola.hu/index.php/2013-07-16-22-45-04/nevadonk>

2. dr Bajza József: Petőfi István versei:

http://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_PIMU_PetofiKonyvtar_17/?pg=0&layout=s

3. dr Szilvássy László: Petőfi István – Szarvas.hu – Szarvasi Általános
Informatikai Kft.

http://phoenix.szarvasnet.hu/cgi-bin/szarvas_es_videke/szarvas.awk?1998/03.13/szilva.wp

4. Kondoros város hivatalos weboldala / Kondoros története 1229 – 1798

<http://www.kondoros.hu/index.php/varosunkrol/kondoros-tortenete>

5. Kondoros – Wikipédia / Története

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Kondoros#T.C3.B6rt.C3.A9nete>

6. Petőfi István sírköve / Kirándulástervező

<http://kirandulastervezo.hu/celpont/kondoros/petofi-istvan-sirkove>

7. Petőfi István versei (1858-1880)

<https://csicsada-irodalom-birodalom.blogspot.com/2018/06/petofi-istvan-versei-1858-1880.html>

8. Petőfi István – Wikipédia:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n

9. Szerző: Petőfi István

https://hu.wikisource.org/wiki/Szerz%C5%91:Pet%C5%91fi_Istv%C3%A1n%C5%91

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<https://petofi-istvan-csakon-irt-versei-es-levelezese9.webnode.hu/>

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

Fényképek:

Petőfi István

Petőfi Istvánné
Gaylhoffer Antónia

Bartl „Petőfi” István
a Szenes fiúkkal

Schneider Erzsébet

Szendrey Júlia

Petőfi Zoltán

Geist Gáspár

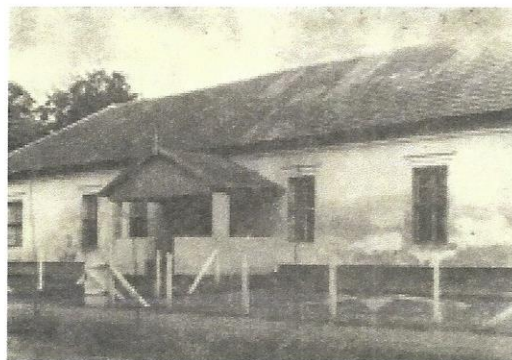
A Batthyány - Gesit Kastély

Geist Gyula

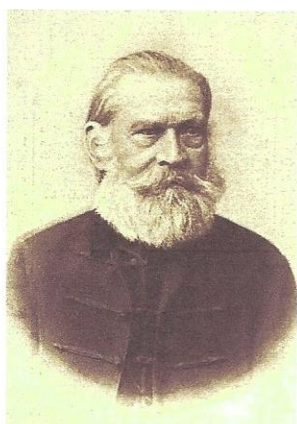
Petőfi István
díszes vázája

A csáköi intézői lak
és tisztartói hivatal

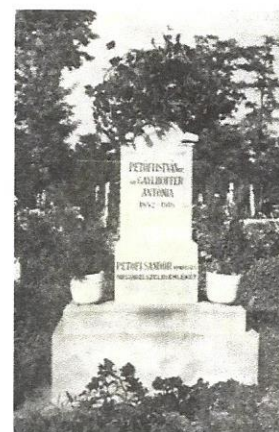
Petőfi István
széke

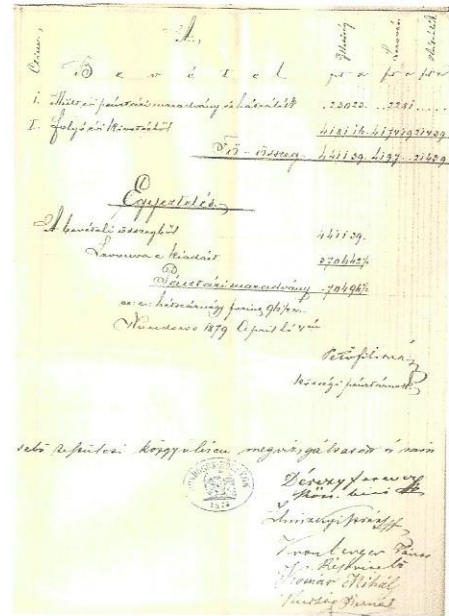
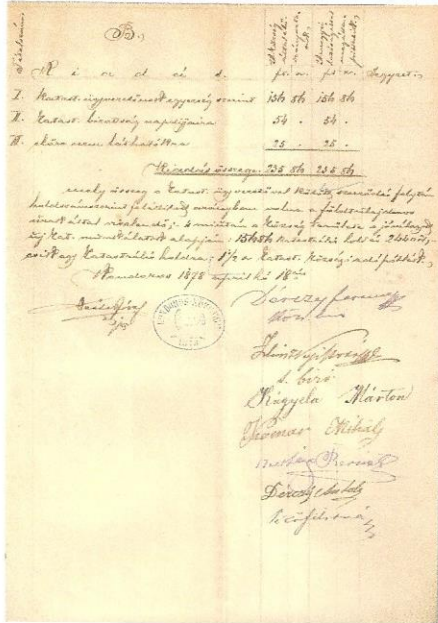
Szendrey Ignác

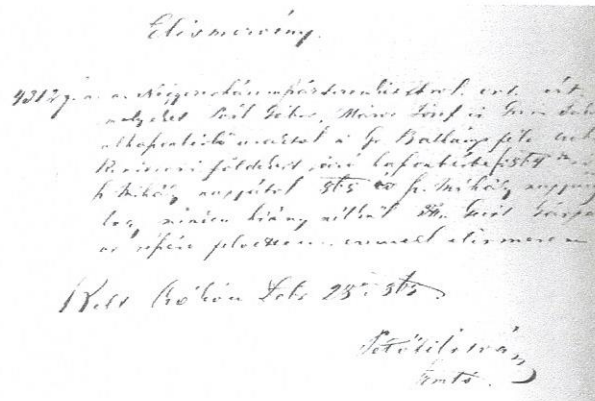
Petőfi István
sírköve

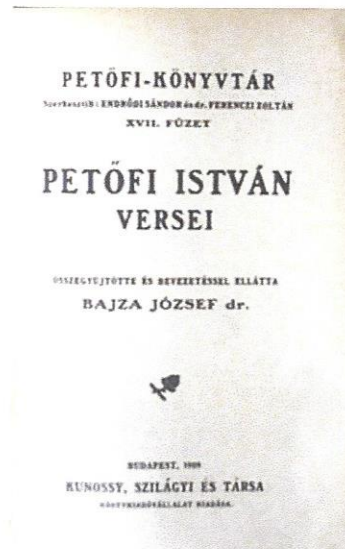
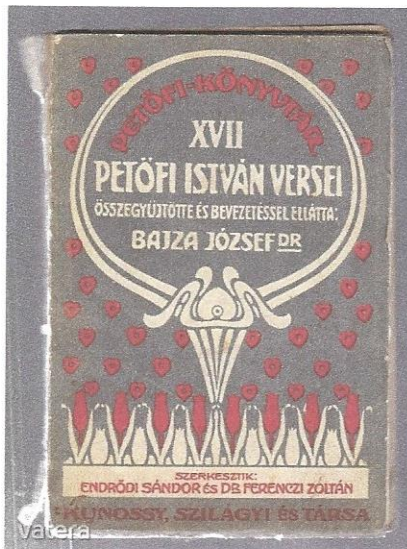
Gaylhoffer Antónia
sírköve

Két pénztári számadás Petőfi István aláírásával 1878-ból

Elismervény 1865-ből Petőfi István írásával és aláírásával

1858—1880.

Látod! látod! . . . Ő is elment,
S a búnak minket itt hagyott.
Jó lelke felszállt az égbe,
— Nyert ismét egy szép csillagot, —
Elrabolá őt tőlünk az irigy ég.
Szívünk sebe oly mély, úgy fáj, úgy ég!

Ifjú szeretett s boldog volt,
— Ékes virág zöld bokrában, —
Szíve, mely oly hön dobogott.
Nyugszik most a föld porában! . . .
E gondolatra lelkem elborul
S emlékére legfájóbb könnye hull.

Töröljük le könnyeinket
Siró lelkünk hő harmatát;
Ki szívünkön sebet ütött,
Higgyük, hogy rá majd irt is ad,
De míg élünk s napunk le nem megyen,
Emléke köztünk tiszta szent legyen.
(1866 szept. 12.)

Fejemen a csinos házi sapka, —
Három lányka keze himzett rajta,
S amíg készült, én reám gondoltak,
Mért ne vallnám magamat boldognak?

Azt hittem, hogy rám már ki sem gondol
Sokszor sirt a szívem fájdalomtól,
Három szív együttes dobbanása:
Fájdalmamat elnyelő sirt ása.

Három angyal örködik felettem;
Én Istenem! be kedvelted lettem.
Lehet-e már életnek szebb bére,
Mint aminőt az enyém elére?

Homlokomra nem termett a babér,
De a sapka nekem épp annyit ér;
Eszemmel azt szeretni nem birtam,
Szeretettel ezt mégis kivívtam.

Kedves lánykák! az Isten áldása
Legyen szívetek jutalmazása;
Tietek a legnemesb gondolat,
Mely agyamban kél a sapka alatt!

Petöfi István

235

A KÉPZELET VILLÁMSEBES SZÁRNYÁN . . .*)

A képzelet villámsebes szárnyán
Ott teremk a rengő bölcső mellett,
Melyben a kis honvéd és honpolgár
Helyt foglalni e hazában termett,
Van tehát hely: „hol lábát megvesse,
S a világot sarkából kivethesse.“

Ám de nem ez, nem ez óhajtasom,
Szilaj kedve arra ne ragadja,
Észszel és ne nyers erővel küzdjön
Majdan, ha a sors is úgy akarja
Örökölje: anyja szelid szívét;
Férfikorra: apja békés lelkét.

Rengjen hát e picziny bölcső halkán
Gyermek-álmát semmi ne zavarja;
És ha ébred, — anyja lágy öléből
Fogadja majd apja erős karja.
Ki most szülők öröm-üdvössége
Legyen egykor azok büszkesége!

Petöfi István versei

Respektáld olyan nagyon?
Mondják, a mennyországban még
Annál rögsb utja vagyon,
S mégis oda törekedünk
Egyre-másra, nyakra-főre, —
S mi vár ott ránk? A dicsőség!
Az a lelkesítő löre.

Ha elérni törekezel,
Azt ami még bizonytalan,
Mít kiméled fáradságod
Attól, minek jutalma van?
Itt vár reád baráti szív,
S két kar, mely már ölelni vágy
Töredelmes utad után:
Meleg szoba — és puha ágy.

BARÁTOM NEJE SÍRJÁNÁL.

Meg van áldva a sír, mely ölébe fogad;
Pihenni fogsz nehéz szenvedésid után.
Hajh! — hogy drága léted ily korán sírba száll.
Letört virágként az élet tavaszán.

*) Szeniczey Ödön egyik fiának születésére.

234

Petöfi-Könyvtár

De, mielőtt lelked porhüvelyét im az
Örök békét adó sír ölébe tennék,
Nem válhatunk innen tisztelőid, amíg
— Habár szivszaggatva — búcsúnkat ne vennénk.

Isten veled tehát, oly korán távozó! . . .
Legyen könnyű a föld, mely mitőlünk elzár;
Míg lelked égbe szállt áldva, dicsőülten,
Kedvesidre — érted — fájó búbanat vár.

Isten veled, árva gyermekeid és hön
Szerető férjedtől forrón megsiratott! . . .
Ima oltárául, kegyelet tárgyaul
Szentelje szeretet e drága sírhantot.
(1874 jun. 21.)

„TENGERENTÜLI“ BARÁTOMHOZ.*)

Kedves jó barátom, túl a nagy tengeren,
Hol az ősi rétből *rengeteg nád* terem,
Szerény hajlékodnak nád fedele alatt
— Családi boldogság s apró gondok között —
Észre sem veszed, hogy elnémult a rokka,
Nyelve nem pereg s a köt-fonál elszakadt.
Nem sérti füleid e meg nem zavart csend?
Isten úgy segítjen! — ez engem nagyon bánt.
Mélto haragomban neki is gyürkőzöm,
Baráti bosszúmat rajtad kitöltendő.
Legeslegelőször vajjon mit is tegyek?
Megrohanjalak és földhöz teperjelek?

*) Wittmann Ignácához.

WITTMANN I. BARÁTOMHOZ.

Be is fagyott, ki is engedte
S be is fagyott ismét újra, —
Élcsepéltél, elvetettél,
Ekéd földet már nem turja;
Buzád várja késő vevőd,
Te meg talán jövendő vót? —
Terengette! — korán volna,
Lányod ifjú; — s a gabona
Várjon míg kitavasodik,
Lesz vevő, ha más nem — zszsik!

Birkák, lovak, marhád ólban —
Azoknak ott jó dolga van.
Hátadhoz nőtt Kőrös-sziget,
Hogy el nem tudsz szabadulni?
Vagy a Kőrös árjától félsz?
Ne félj, nem fogsz belefutni;
Vagy tán a varjasi lapost

Hogy is ne, kén' ugy-e? — izmos karjaid közt
Potrohos létemre én kerülnék alól,
Csinálnál belőlem: „földhöz ragadt szegényt“.
Káromkodni kezdjek? — ez kellene még csak,
Czivilizált század szülötte létemre
Ázsiai fajnak vérében keringő
Barbarizmusáról tennék bizonytságot.
Szemrehányást tegyek? — ezt tehetném ugyan,
Noha ehhez jogom éppen semmi sincsen.
Én sem lévén jobb a Deákné vásznánál —
Indulatom rejtjén, játszom a nagylelkűt.
Mít is tegyek veled? Bármibe is fogjak,
Azon szomorító valóságot látom:
Hogy keblednek szegzett puskámnak golyóját
Kilövé, nem a te — en-szívembe mártom!
Volna még egy hátra, hosszú hallgatásod
Által elkövetett szörnyű merényletért
Hasonló mértékkel fizetni a kölcsönt:
Hallgatni, mint kinek halál csukta száját,
S várni türelemmel megszólalás művét.
Ámde hát ilyesmit buzgó pogány létem
Tenni sem engedni s e vallásom tiltja, —
Tartván a Krisztussal, ki megfeszítettett:
„Ki reád kövel dob, kenyérral dobj vissza.“

Észem is ezt midőn bűnbocsánatomnak
Áldásos malasztját posta útján küldöm;
Erkölcseidben, hogy mint bizom, mutatja:
Utánvétel nélkül küldött küldeményem.
Találj ki valamit, amúgy hevert észszel,
Írd meg gyorsan s én még sokkal gyorsabb leszel!
— Bármibe kerüljön — a patent adással.
Öt csillag jelent meg előttem az égen:
Üdvözlöm azokat mindenféleképpen.
(Csákó, 1875 febr. 12.)

Petőfi István levele Pusztá-Csákoról Szendrey Júliához

/1863. dec. 1. - részlet/

"... Egész mértékben tudom méltányolni kétségbeesésedet s anyai szived fájdalmát. Nyúgodj meg édes Juliskám, ez esemény felett. Isten tudja, én is tudom, és akik körülötte vannak is tudják, hogy te édes anyai kötelességedet elvetemedett fiad irányában megtetted, csak jóra, szépre és nemesre tanítottad, őrizted, mint szemed fényét, de ha isten átka van e rossz gyerek felett, ki tehet róla. Én édes lelkem, egy lépést sem teszek érte - egyetlen vágyam volna, az - őt mielőbb elhagyva látni, mert én csak gyászt, szomorúságot, s gyalázatot látok, amivel becsületes apja tisztességes nevét befogja szennyezni. Én hiszem, hogy a szükevény azóta már ott-hon van... én e napságtól fogva megszűntem neki nagybátyja lenni, s ha Pestre megyek, előmbe sem jöjjön !

... mitévő légy? én tanácsot sem tudok adni; nekem az eszem is megállt. Tehát azt is meg kellett érnünk, amittől remegtünk..."

Ó. K. - Fond. VII. 202. sz.

Petőfi Istvánnak Csákón, 1868. május 29-én keltezett
Zoltánhoz írt levele:

Csákón, máj. 29. 1868

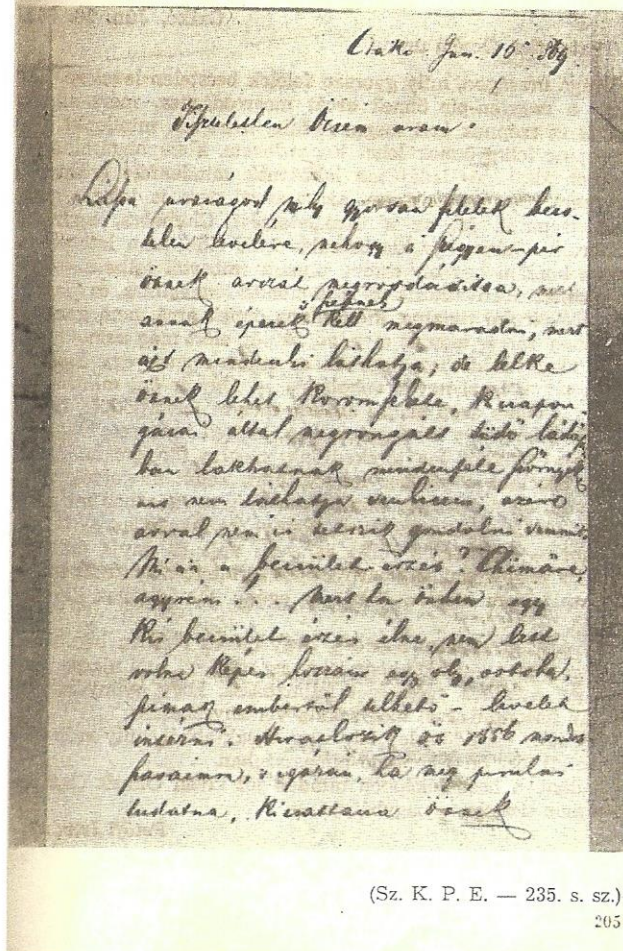
Zoltán!

Tegnap érkezett hozzám leveled. Nincs
egyéb megjegyzésem arra, mint
legyen ítélő-bírád lelkiismereted,
vádoljon az és büntessen lelkiismeret
szerint.
Adj hálát annak ki sorsodat
intézi – hogy akadtál irgalmas
szívre, ki az örvény elől visszatartott,
véd szívedbe nevé; bár nem tudni jó
tette üdvösségedre vagy kárhozatra
vánd-e; óhajtásom az első;
nem tudom bírandsz-e annyi lelki
erővel szintén arra törekedni. –
Pestről legközelebb elküldendik
azon összeget, melyre szükséged
leend. T. i. további utasítást, mely
szerint cselekvő lész. – Szíves
üdvözetemet Wass Gyula úrnak
emberbaréti tettéért.
Isten veled! – bátyád,
Petőfi István.

„Zoltán! Tegnap érkezett hozzám leveled. Nincs egyéb megjegyzésem arra, mint: legyen ítélő-bírád lelkiismereted, vádoljon az és büntessen lelkiismeret szerint. – Adj hálát annak, ki sorsodat intézi – hogy akadtál irgalmas szívre, ki az örvény elől visszatartott, véd szívedbe nevé; bár nem tudni jó tette üdvösségedre vagy kárhozatra váland-e; óhajtásom az első; nem tudom bírandsz-e annyi lelki erővel szintén arra törekedni. – Pestről legközelebb elküldendik azon összeget, melyre szükséged leend. T. i. további utasítást, mely szerint cselekvő lész. – Szíves üdvözetemet Wass Gyula úrnak emberbaréti tettéért.

Isten veled! – bátyád, Petőfi István.” – Boríték: „T. Petőfi Zoltánnak, (Tekintetes Wass Gyula úrnál,) S. A. Újhely”

(Sz. K. P. E. – 235 s. sz.)

A levél teljes szövegében a következő:

Csáko, Jún. 16. 1869.

Tiszteletlen Öcsém uram!

Drága uraságod, mily gyorsan felelek becsútel levelére, ne-
hogy a szégyen-pír önnek arcát megrosdásítsa, mert annak
élnék és szépnék kell megmaradnia, mert azt mindenki lá-
thatja; de lelke önnek lehet koromfekete, kicsapongásai által
megrongált tüdő- ládájában lakhatnak mindenféle szörnyek,
azt nem láthatja senkisé, azért avval nem is tetszik gon-
dolni semmit. Mi az a becsület-érzés? Chimaera, agytrón!
...Mert ha önben egy kis becsület-érzés élné, nem lett volna
képes hozzám egy oly ostoba pimasz embertől telhető — ho-
velet intézni: Hivatkozik ön 1856 mondott szavaimra, és igazán,
ha még pirulni tudatna, kicsattanna önnek arca, nem gondol-
ván meg, mit is tetszett mondani: 12 év előtt még nem jöttem
azon meggyőződéshez, hogy ön az emberiségnek egy haszon-
talan tagja, igazi nevén »naplopó«. — Úgy ír ön, mintha mi
emeltük volna azon magas állásra, melyre felvergődött, ha az
igazalvúsról egy kis fogalma van, be kell ismernie, hogy mi
minden erőnkől oda törekedtünk; nagyra törekvő lelkét mi
alant közelebb a valóhoz letartóztatni. Tehát ne tessék ránk
tukmálni azon érdemet, mintha mai fényes állásához mi segít-
tettük volna. »Elhagyatottsága könnyekre fakasztja« — En in-
tenem! — Lehetséges volna ez?... Ki apja és anyja emléke
meg tudja gyalázní, egy pár rongyos forintért könnyeket tudna
hullatni? Nem hiszem. Frázis az egész; komédiához illő ko-
média. —

Egyébiránt küldöm a 35 Ft, hogy önnek részben becsületet
mentsem meg — vajon hogy lehet azt menteni, ami nincsen? —
részben egészben egészségét feltarthassa, hogy gyönyörű pá-
lyáján hasonlósáival még sokáig versenyezhesen.

Pestre is elküldöm levelét, hogy lássák abból, mily szép elő-
menetelt tesz ön a hengegő pimaszságban.

Különben hasonlóképpen minden jót kíván Önnek Önt épe-
pen nem tisztelő — nagybátyja —

Petőfi István

(Sz. K. P. E. — 235. s. sz.)

Videók:

1. István öcsémhez szavalóverseny a Kondorosi Petőfi István Általános Iskolában:

https://www.youtube.com/watch?v=Wkew7j_9R9w

2. Petőfi István A képzelet villámsebes szárnyán című versének előadása Arnótszky Orsolya szavalatában a 2022. október 6-án a Batthyány-Gesit Kastélyparkban rendezett megemlékezésen:

<https://www.youtube.com/watch?v=jgfUztJK5g0>

1 db CD

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

1. A Kondorosi Petőfi István Általános Iskola és Kollégium Humán szakos munkaközösségének támogató levele

Támogatói levél

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Alulírott Magyar Edit, a Kondorosi Petőfi István Általános Iskola és Kollégium magyartanára, a Humán szakos munkaközösség munkaközösség-vezetője támogatom Klucsik Árpád magyar – történelem szakos tanárnak, intézményünk dolgozójának azon javaslatát, melyben Petőfi István Csákón írt verseinek és levelezésének felvételét kéri a települési értéktárba.

Támogatásomat azzal indoklom, hogy fent nevezett Petőfi István Csákón írt versei és levelezése a kondorosi irodalmi és kulturális örökség részét képezik. Petőfi István verseit a diákok ma is szívesen és gyakran szavalják a különböző iskolai ünnepeken és versenyeken. Költeményeiből, levelezéséből tükröződő dolgos életszemlélete a tanulók előtt követendő példaként jelenik meg.

Kondoros, 2022. november 30.

Magyar Edit
munkaközösség-vezető

2. A Kondorosi Helytörténeti Baráti Kör támogató levele

Támogatói levél

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Alulírott Dr. Kalhammer Mátyásné, a Kondorosi Helytörténeti Baráti Kör elnöke támogatom Klucsik Árpád magyar – történelem szakos tanárnak, a Kondorosi Petőfi István Általános Iskola és Kollégium dolgozójának azon javaslatát, melyben Petőfi István Csákón írt verseinek és levelezésének felvételét kéri a települési értéktárba.

Támogatásomat azzal indoklom, hogy fent nevezett Petőfi István Csákón írt versei és levelezése a kondorosi irodalmi és kulturális örökség részét képezik. Petőfi István verseit, levelezését a helytörténeti baráti kör tagjai ma is szívesen olvassák, elemzik. Költeményeiből, levelezéséből tükröződő dolgos életszemlélete példaként szolgál településünk minden lakója számára.

Kondoros, 2022. november 30.

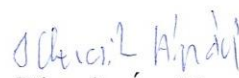

.....
Dr. Kalhammer Mátyásné
a Kondorosi Helytörténeti Baráti Kör elnöke

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:

HOZZÁJÁRULÓ NYILATKOZAT

Alulírott, Klucsik Árpád hozzájárulok ahhoz, hogy a javaslatához csatolt saját készítésű fényképeimet és filmjeimet a dokumentumban felhasználják.

Kondoros, 2022. november 28.

Klucsik Árpád